

ΕΛΛΗΝΙΔΑ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΩΣΤΑ Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟ

ΕΡΓΟ ΖΩΗΣ

Η νέα πτέρυγα του Μουσείου Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου στους πρόποδες της Ακρόπολης (αριστερά). Η επέκταση και εύρυθμη λειτουργία του είναι για την Αλεξάνδρα Κανελλοπούλου αποστολή ζωής.

ΣΤΟ ΦΩΣ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Κάτω από τον Ιερό Βράχο, πολύ πριν λειτουργήσει το Μουσείο της Ακρόπολης, ένα ιδιωτικό μουσείο περιέχει αρχαιοελληνικούς θησαυρούς, που χαρακτηρίζονται ως μία από τις σπουδαιότερες ιδιωτικές συλλογές του κόσμου. «Υπαίτιοι» ένας μεγάλος Έλληνας και η σύζυγός του, η οποία συνεχίζει το έργο του ως σήμερα.

PHOTO: TATIANA CHOREMI (EFFEX+), ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΜΥΡΤΩ ΚΡΙΤΣΩΤΑΚΗ

Κ

οιτάζοντας από το παράθυρο του ρετιρέ στην Ηρώδου Αττικού, η κυρία Κανελλοπούλου αντικρίζει στο βάθος την Ακρόπολη και με τα μάτια της καρδιάς βλέπει το μουσείο που φέρει το όνομα του άντρα της και το δικό της. Σχεδόν εξήντα χρόνια μετά την ημέρα που μοιράστηκαν το πάθος τους για κάθε τι ελληνικό, η συλλογή τους προσμετρά περίπου 6.500 αριστουργήματα και ένα νέο χώρο έκθεσής τους στο Μουσείο της Πλάκας, για να θεωρηθεί μία από τις δύο-τρεις σπουδαιότερες ιδιωτικές συλλογές του κόσμου.

Ο βιομήχανος Παύλος Κανελλόπουλος ήταν ο μικρότερος γιος του Άγγελου και της Ελένης Κανελλοπούλου (το γένος Οικονόμου εξ Οικονόμων), αδελφός του Νέλλου και του Λεωνίδα. Ο πατέρας του και ο θείος του, ο Νικόλαος, συγκαταλέγονται στους «πατέρες» της ελληνικής βιομηχανίας, με μια σειρά πρωτοποριακών εργοστασίων και εταιριών: Εταιρία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων, Σαπωνοποιεία, Κλωστοϋφαντουργεία Βέρμιον, Τοιμέντα ΤΥΤΑΝ, μερικές από τις δραστηριότητές τους. Ο Άγγελος Κανελλόπουλος, βουλευτής Αττικοβοιωτίας με το κόμμα του Χαρίλαου Τρικούπη, ήταν αυστηρός πατέρας και ήθελε τα παιδιά του να μελετήσουν σκληρά, να αποκτήσουν ευρύτατη γνώση, να σπουδάσουν στα καλύτερα πανεπιστήμια του εξωτερικού, αλλά ταυτόχρονα να εδραιώσουν το έργο των πατέρων τους και να δικαιώσουν την ελληνική τους παιδεία. Ο Παύλος γεννήθηκε στις 7 Σεπτεμβρίου 1906 και σε ηλικία 14 ετών πηγαίνει στη Γερμανία, όπου φοιτά στην τελευταία τάξη του Ουμανιστικού Γυμνασίου του Μονάχου. Αμέσως μετά σπουδάζει στο Πανεπιστήμιο Νομικά και ειδικότερα Ρωμαϊκό Δίκαιο, ενώ παράλληλα παρακολουθεί μαθήματα Αρχαιολογίας και Φιλολογίας. Ο πατέρας του, όμως, επειδή πιστεύει ότι η οικογένεια δεν χρειάζεται για τα εργοστάσια νομικούς και φιλόλογους ή ιστορικούς της Τέχνης, τον αναγκάζει να αλλάξει πανεπιστημιακή πορεία, να εγκαταλείψει τα Νομικά και να σπουδάσει Χημεία.

Πικραμένος από την πατρική εντολή, θα γράψει το παράπονό του σ' ένα ποιητικό ξέσπασμα: «Και πάλιν αναπολώ τώρα στα ξένα, πίστη, πατριδα, γλώσσα, όλα χαμένα...». Και σε ένα κείμενό του, αργότερα, σημειώνει: «Βαυαρία, Νοέμβριος 1922. Κάποιος αγαπητός μου πατριώτης, εγκατεστημένος στο Μόναχο, του οποίου οι δουλειές δεν πήγαν καθόλου καλά, ξεπουλάει και θέλει να γυρίσει στην Ελλάδα. Πηγαίνο την άλλη μέρα σπίτι του. Έχει και οικονομία, όπως όλα τα ελληνικά σπίτια, ακόμη και στην ξενιτιά. Ανάμεσα στις εικόνες μία Παναγία και ένας Άγιος Νικόλαος (προστάτης των ναυτικών), έργα των αρχών του 16ου αιώνας, αλλά με γερή Βυζαντινή τεχνουργία. Δεν ένοιωθα πολλά από εικονογραφία τότε, αλλά με συγκινούσαν οι ελληνικές εικόνες. Παίρνω απόφαση να αγοράσω από το χαρτζιλίκι μου τις δύο εικόνες. Πολλοί, στα κατοπινά χρόνια, με ρώτησαν πώς μου ήλθε η ιδέα να γίνω συλλέκτης έργων ελληνικής τέχνης. Ποτέ δεν σκεφθήκα ότι θα γίνω. Συνέβη, χωρίς να το καταλάβω. Όπως νοιώθει κανείς διά μιας ότι έμαθε κολύμπι και επιπλέει στο νερό, ή ποδηλάτο και σπέκεται στις δύο ρόδες. Η διαφορά μου προς άλλους συλλέκτες είναι ότι δεν ήτο κάτι που επεδίωξα, ο έρωτας όμως προς το ωραίο με έφερε εκεί σχεδόν αυτόματα...».

Αυτός, λοιπόν, ο έρωας προς το ωραίο έφτασε στα όρια του πάθους να αποκτήσει και να φέρει στην Ελλάδα, με προσωπικές θυσιές, κάθε ελληνικό έργο τέχνης, πλουτίζοντας έτσι τη συλλογή του. Κι ακριβώς αυτός ο έρωας προς το αρχαίο κάλλος τον οδήγησε και στη γυναίκα της ζωής του, μία νέα, ωραία, γοητευτική και σοφή Ελληνίδα, την Αλεξάνδρα Λόντου, η οποία εκτός από σύζυγος έγινε και η σύμβουλός του, η αφοσιωμένη

1. ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο Παύλος Κανελλόπουλος συνοδεύει τη σύζυγό του, Αλεξάνδρα, σε βραδινή έξοδο.

2. ΚΑΜΒΑΣ

Διά χειρός Γιάννη Μόραλη, η νεαρή Αλεξάνδρα Κανελλοπούλου.

3. ΣΤΥΛ

Θεωρείτο από τις πλέον κομψές και καλοντυμένες γυναίκες της εποχής της.

4. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ο Ιωάννης Βαρδάκας, αδελφός της γιαγιάς της, μέγας ευεργέτης του Νοσοκομείου της Σύρου.

5. ΔΕΞΙΩΣΗ

Ενδεδυμένη φόρεμα Ζαν ντε Σεν, σε μια από τις πολλές λαμπερές εξόδους.

6. ΑΧΩΡΙΣΤΟΙ

Μαζί με το σύζυγό της, Παύλο, σε ένα κοινό τους ταξίδι στο εξωτερικό.

7. ΠΟΡΤΡΕΤΟ

Με αριστοκρατικό αέρα σε φωτογραφία εποχής, τη δεκαετία του '60.

8.9.10. ΣΤΟΠ ΚΑΡΕ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Απλόσκό νησιώτικο στυλ σε καλοκαιρινές διακοπές. Συριανή από τη μητέρα της, έχει την αύρα της θάλασσας.

1

«Πρότυπα στη ζωή μου; Οι μεγάλοι εθνικοί ευεργέτες. Επίσης θαύματα το σύζυγό μου για τις γνώσεις και τον πατριωτισμό του».

2

3

1. ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΙ

Ο Παύλος ήταν ερωτευμένος με την τέχνη. Εδώ οι δυο τους μπροστά από έναν πίνακα του Ιακωβίδη.

2. ΑΠΑΣΤΡΑΠΤΟΥΣΑ

Καταφτάνοντας σε δεξίωση που παρέθεσε ο Ξενοφών Ζολώτας.

3. ΚΑΤΑΤΟΜΗ

Στα χέρια της κρατά τρυφερά ένα από τα πλέον αγαπημένα έργα της συλλογής τους, την προτομή της θεάς Αφροδίτης, του 4ου αιώνα π.Χ.

4. ΧΟΛΙΓΟΥΝΤ

Συνομιλώντας με την Ελιζαμπεθ Τέιλορ, στο ξενοδοχείο Μεγάλη Βρετανία.

5. ΜΙΑ ΕΙΚΟΝΑ ΧΙΛΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Φωτογράφιση της ιδιωτικής συλλογής που φιλοξενούσε στο σπίτι της εκείνη την εποχή, για το περιοδικό Εικόνες.

4

5

θαυμάστριά του. Οι παλαιότεροι τη θυμούνται στις κοινωνικές εκδηλώσεις να την περιτρέχει η φήμη της πιο κομψής Ελληνίδας που λάτρευε την κλασική μουσική. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι είναι αντιπρόεδρος στο σωματείο Τζίνα Μπαχάουερ. Όπως δεν είναι τυχαίο που μία εξαιρετική προτομή της θεάς Αφροδίτης του 4ου π.Χ. αιώνα ήταν ένα από τα πιο αγαπημένα έργα της συλλογής του άντρα της, καθώς έλεγε με υπερηφάνεια ότι η Αλεξάνδρα είχε το ίδιο προφίλ.

Με ξεχωριστή ευγένεια, η κυρία Κανελλοπούλου δέχεται να ποζάρει με την προτομή αυτή, όταν της το ζητήσαμε, στο πλαίσιο της συνάντησής μας για τη συνέντευξη στο LIFE&STYLE. Σήμερα, συνεχίζει το έργο του συζύγου της, διευρύνοντας και δημιουργώντας τώρα νέες πτέρυγες σε ένα ολοκληρωμένο μουσειακό συγκρότημα διεθνών προδιαγραφών, δίπλα στο Μουσείο Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου, στο νεοκλασικό αρχοντικό της οικογένειας Μιχαλά, στη βόρεια πλευρά της Ακρόπολης. Τηρωτά ποιοι άνθρωποι αποτέλεσαν πρότυπα στη ζωή της...

«Οι μεγάλοι εθνικοί ευεργέτες», απαντά με φυσικότητα. «Στον οικογενειακό μου χώρο, πρότυπο της ζωής μου ήταν ο πατέρας μου, ο πολιτικός και υπουργός Δημήτριος Λόντος, από την Πάτρα, αλλά και η μητέρα μου, η Μελπομένη, το γένος Σκαμπαβιά, από τη Σύρο. Επίσης, θαύμαζα το σύζυγό μου για τις απέραντες γνώσεις του και τον πατριωτισμό του».

Η πιο ευχαισιμένη στιγμή της ζωής σας;

«Γνώρισα, μαζί με την αδελφή μου, τη Θέκλα, πολλές μέρες ευτυχίας στα παιδικά μου χρόνια. Αλλά πρέπει να σας πω ότι μια από τις πιο ευτυχισμένες στιγμές της ζωής μου ήταν όταν ο Παύλος μου ζήτησε να παντρευτούμε. Μαζί του έχω διανύσει μεγάλη διαδρομή από ευχάριστες εμπειρίες. Και πιστεύω με, η πιο ευτυχισμένη στιγμή της ζωής μου θα είναι όταν πραγματοποιηθεί, λειτουργήσει και ολοκληρωθεί το έργο του άνδρός μου κι όταν εξασφαλίσω ένα καλοδιοικούμενο και σύγχρονο μουσείο».

Και η πιο δύσκολη στιγμή;

«Ο θάνατος της μητέρας μου. Ήταν το 1945, τότε που ο πατέρας μου ήταν υπουργός Ναυτιλίας και στο Πολεμικό Ναυτικό είχε δωριστεί από τη Νορβηγία ένα φαλανοθηρικό, που χρησιμοποιήθηκε και ως επιβατηγό, με το όνομα “Σπερχειός”, εξυπηρετώντας και κατοίκους των νησιών. Ήταν Απρίλιος και η μητέρα μου είχε κάποιες επείγουσες εργασίες που επέβαλαν να πάει στη Σύρο με τον αδελφό της. Ο πατέρας μου, επειδή ήταν πολλοί οι επιβάτες και υπήρχε συνωστισμός, προσπάθησε να την εμποδίσει να ταξιδέψει, αλλά η μητέρα μου επέμεινε. Το πλοίο τελικά ναυάγησε, οι περισσότεροι από τους επιβάτες δεν σώθηκαν και μεταξύ τους έχασε τη ζωή της η μητέρα μου και ο αδελφός της. Το τραγικό ήταν ότι τη βραδιά του ναυαγίου, γύρω στις τρεις τα ξημερώματα, ο πατέρας μου άκουσε μια σπαρακτική κραυγή. Ήταν η φωνή της μητέρας μου, που εκλιπαρούσε για βοήθεια»...

Τραγικό θάνατο είχε και η μητέρα του συζύγου της, όταν ακόμμη εκείνος σπούδαζε στη Γερμανία: Αυτοκτόνησε όταν ένας διάσημος Γάλλος καρδιολόγος της ανακοίνωσε ότι ο σύζυγός της, Άγγελος Κανελλόπουλος, δεν είχε πολλά περιθώρια ζωής. Το πιο παράδοξο είναι ότι μετά την αυτοκτονία της, ο Άγγελος Κανελλόπουλος έζησε άλλα τριάντα χρόνια.

Τι σας έχει κάνει να κλάψετε πολύ;

«Όταν βλέπω πώς έγινε σήμερα η Ελλάδα, που κάποτε τη χαρακτηρίζαν τα ιδανικά, το φιλότιμο, το ήθος, ο πατριωτισμός. Τώρα έχει απομακρυνθεί από όλα αυτά και είναι προσκολλημένη στα υλικά αγαθά».

Και τι σας κάνει να ελπίζετε;

«Όταν βλέπω Έλληνες να προκλύβουν με έντιμο τρόπο».

Αν κλείσετε για μια στιγμή τα μάτια, ποια εικόνα βλέπετε, που θα θέλατε να τη δείτε και στην πραγματικότητα;

«Συχνά βλέπω μια εικόνα του 1940: Όταν κηρύχθηκε ο πόλεμος και όλοι οι Έλληνες ενώθηκαν σαν μια γροθιά, πολέμησαν, δούλεψαν, μόχθησαν κι έδωσαν τη ζωή τους για μια Ελλάδα ελεύθερη. Αυτό ονειρεύομαι. Να είμαστε όλοι ενωμένοι και περήφανοι για τον πατριωτισμό μας και το ήθος μας».

Έχοντας τιμηθεί με το πολεμικό μετάλλιο του '40-'41 του υπουργείου Στρατιωτικών για την εθελοντική εργασία σας ως αδελφή στον Ερυθρό Σταυρό και με αργυρό μετάλλιο από την Ακαδημία Αθηνών, πότε άλλοτε αισθάνεστε δικαιωμένη και υπερήφανη;

«Μα, όταν προσφέρω κάτι χρήσιμο για την πατρίδα μου».

Για την ιστορία, πριν από τρία χρόνια η κυρία Κανελλοπούλου δημιούργησε

το Ίδρυμα Παύλου και Αλεξάνδρας Κανελλοπούλου και μετά την απόκτηση του οικοπέδου που βρίσκεται παραπλεύρως του ήδη υπάρχοντος μουσείου, αλλά και μετά την ανέγερση των κτιρίων που βρίσκονται δίπλα στο μουσείο, τώρα το νέο συγκρότημα είναι έτοιμο να δεχθεί τους υπόλοιπους ανεκτίμητους θησαυρούς της συλλογής, σε ένα νέο αξιολογικό χώρο, που διαθέτει αίθουσα διαλέξεων, αίθουσες για περιοδικές εκθέσεις, πωλητήριο, αποθήκες κλπ. Ανάμεσα στα εκθέματα ξεχωρίζουν προϊστορικά αντικείμενα, μυκηναϊκά αγγεία, διακοσμητικά αρχαϊκής περιόδου, αττικά αγγεία σε άριστη κατάσταση, νομίσματα αρχαία και βυζαντινά, βυζαντινές εικόνες, ακόμα και ιερά άμφια και εκκλησιαστικά σκεύη, πολλά από τα οποία προέρχονται από την Αγία Σοφία. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι Times της Νέας Υόρκης έγραψαν πως πρόκειται για μια «εύστοχα εστιασμένη ιδιωτική συλλογή», ενώ ειδικοί του Βρετανικού Μουσείου και του Μητροπολιτικού Μουσείου της Νέας Υόρκης θεωρούν τη συλλογή ως την πλουσιότερη ιδιωτική ελληνικής τέχνης.

Παράλο που το μουσείο φιλοξενεί μια από τις σημαντικότερες συλλογές του κόσμου, έχει παραμείνει σχεδόν άγνωστο. Για ποιο λόγο συμβαίνει αυτό;

«Εξαιτίας της δυσκινήσιας που παρατηρείται κάποιες φορές στον κρατικό μηχανισμό, που συντέλεσε στο να χάσουμε πολύτιμο χρόνο και να καθυστερήσουμε στην επίτευξη των στόχων μας. Επιθυμία και σκοπός της ζωής μου είναι το μουσείο να γίνει Ιδιωτικού Δικαίου, όπως όλα τα καλοδιοικούμενα μουσεία. Άλλωστε, ένα από τα βασικά μέληματα του ιδρύματος είναι να παρακολουθεί και να βοηθά τη λειτουργία του μουσείου, ώστε να διατηρηθεί σε υψηλό επίπεδο και να λειτουργεί όπως ένα καλοδιοικούμενο μουσείο, ευελκτα και αποτελεσματικά. Για το λόγο αυτό, άλλωστε, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του ιδρύματος είναι προσωπικότητες, μέλη της οικογένειας και εκ μέρους του κράτους, θα είναι πάντοτε ex officio ο εκάστοτε γενικός διευθυντής του Υπουργείου Πολιτισμού και ο εκάστοτε έφορος της Α' Εφορίας Αρχαιοτήτων της Ακροπόλεως».

Από όλο αυτό το μαγευτικό πλήθος έργων Τέχνης που υπάρχει γύρω μας σε αυτή την κατοικία, τα οποία σε λίγες μέρες θα μεταφερθούν στο μουσείο, πείτε μου ποιο είναι το πιο αγαπημένο σας;

«Τα θεωρώ όλα ελληνικά κειμήλια καρδιάς. Αν μπορούσα να κάνω διακρίσεις, θα έλεγα ότι αγαπώ πολύ μια εικόνα της Παναγίας με τον Χριστό, Madre della consolazione, του 15ου αιώνα, ζωγραφισμένη από τον Νικόλαο Τζαφούρη, που υπέγραφε με τη λατινική γραφή Nicolò Zafuri. Κι ακόμα, αγαπώ αυτό το κεράλι της Αφροδίτης, που τόσο άρεσε και στον Παύλο»...

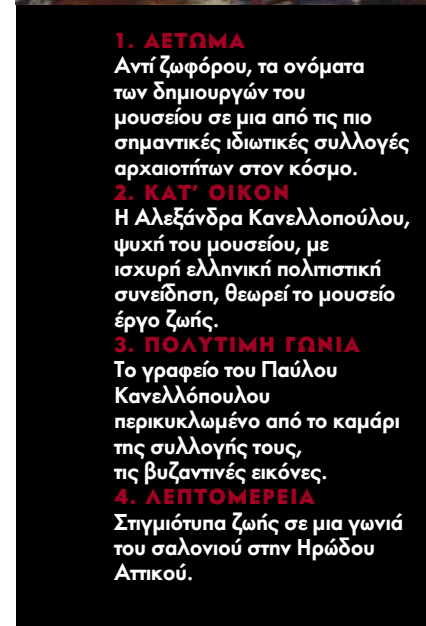
Γιατί τα κάνετε όλα αυτά;

«Διότι είμαι Ελληνίδα. Όπως ο άνδρας μου κι όπως όλη μου η οικογένεια, αγαπώ την πατρίδα μου και την ιστορία της».

Ποιο είναι το σύνθημα της ζωής σας;

«Όλα για τον τόπο μου. Και σας ορκίζομαι, κι άλλα τόσα αν είχα, θα τα χάριζα σ' αυτό τον τόπο»... LIFE&STYLE

ΜΑΚΙΠΙΑΖ: ΝΙΚΟΣ ΜΠΙΖΑΝΗΣ (EFFEX+), ΧΤΕΝΙΣΜΑ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ (EFFEX+)

1. ΛΕΤΩΜΑ
Αντί ζωφόρου, τα ονόματα των δημιουργών του μουσείου σε μια από τις πιο σημαντικές ιδιωτικές συλλογές αρχαιοτήτων στον κόσμο.

2. ΚΑΤ' ΟΙΚΟΝ
Η Αλεξάνδρα Κανελλοπούλου, ψυχή του μουσείου, με ισχυρή ελληνική πολιτιστική συνείδηση, θεωρεί το μουσείο έργο ζωής.

3. ΠΟΛΥΤΙΜΗ ΓΩΝΙΑ
Το γραφείο του Παύλου Κανελλόπουλου περικυκλωμένο από το καμάρι της συλλογής τους, τις βυζαντινές εικόνες.

4. ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ
Σημειώματα ζωής σε μια γωνιά του σαλονιού στην Ηρώδου Αττικού.